

SZABADGONDOLAT

IX. ÉVFOLYAM

1919. JANUÁR 15.

2. SZÁM

Helvéth Géza: Bábel tornya.*

A szocialista állam berendezéseinek d'étailleajról folyik már a vita – de legfontosabb kérdésnek; ma is csak az marad; van-e valami garancia, van-e valami komolyabb reménység, hogy a netalán uralomra jutott proletárság meg is akarja és meg is tudja-e majd valósítani álmainak-álmát: a szocialista államot.

Valahogy nagyon is kevés szó esik erről a kérdésről. A szocialisták oly biztosak a dolgukban. Meg van írva bibliájukban, hogy a kapitalista társadalmi rend tarthatatlan és hogy, bármi is történjék, az csak a proletárság feltörő erejét növelheti még nagyobbra. A burzsoáuralom összeomlik, a proletár riatus átveszi az uralmat, magához ragad minden hatalmat – és erre, nos, igen, persze, erre aztán varázsütésre megszűnik minden baj, nyomorúság; elnyomatás és fogak csikorgatása,, mert hisz a proletárok – akik oly sokan vannak – játszi könnyedséggel szervezik meg az évtizedek óta véresen botorkáló; emberiség igazi mennyországát: az igazságos, boldog társadalmat. A tervek rég készen vannak és ami még hatra van, az igazán csekélység, semmi, kár róla beszélni, – épen; csak hogy meg kell valósítani, fel kell építeni a kész terveket. No de istenem, a proletárok oly nagyon sokan vannak – így hát oda se neki!

Nem mai keletűek azok az erők, melyed a szocializmust fűtik: Kezdetől fogva szól minden emberi lélek mélyén a kívánság: megteremtteni a földön a mennyországot És sem a nyomor fáradt de szünethez nem jutó chorusa, sem az emberi léthez láncolt szörnyetgek zshivaja nem nyomhatták el

* A hasonlat Dostojewski-é.

hangját. A szocializmus is csak mai és sajátos inkarnációik annak az újra és újra visszatérő törekvésnek, mely minden fájdó balsiker, szomorít elposványosodás, tragikus bukás után és dacára sem szűnt bízni az életet irányító külső erők és berendezkedések mindenhatóságában és próbálkozni: hogy talán mégis vagy úgy-e bizonyosan, lehetséges és jönni is fog oly igazságszolgáltatás, oly rend, forma, keret, állam és társadalom, mely biztosítja hordozói számára a boldogságot. Hogy a boldogságnak nincs szüksége illúziók és lelki kincsek forrásaira; hogy vannak intézmények, berendezések, szabályok, melyek kiküszöbölik a világból a visszavonásit, az elnyomást, az elégedetlenséget, a kizsákmányolást, a szenvedést, a boldogtalanságot. Hogy hibás berendezések súlya alatt nyögött eddig az emberiség, hogy tökéletlen intézmények voltak azok, melyek megteremtették a Pharaó zsarnokságát, Miltiadedest száműzték, Rómát tönkretették, az evangéliumból kereszténységet, a liberalizmusból kapitalizmust csináltak. Hogy, a francia revolucio hiányos előkészületeken vagy mértéktelen akaratokon bukott meg és hogy az orosz forradalom alkalmatlan időben tört ki. Hogy csak világosan kell látni, helyesen akarni, Idtartóan agitálni, ügyesen szervezkedni, kiszámítani, beosztani és főleg kíméletlenül cselekedni, hogy megszülessék az az új boldogság, (melyet az ellenkezőkre pedig ráfognak kényszeríteni).

– Bábel tornyának parabolája kísért, a bibliai mese a toronyról, melyet az egekig akart emelni az emberiség, hogy erőszakkal hódítsa meg magának a mennyországot – és az „öreg Úristenről, aki összezavarta az építők nyelvét.

Vagy százötven éve új torony épül, melynek – úgy érezzük mindannyian – napjainkban kell vagy elérnie az eget, vagy összeomlania. Az építkezés, a boldogság felé való törekvés egyszerűsítése és tudatossága egyre fokozódik és a szocialisták – ahogy ma nevezik magukat az építők – programjuk legsarkalatosabb pontjává emelték ezt a tudatosságot. Az erkölcsi érzések megnyugvást parancsoló homálya, a világ mélységének és sokszerűségének tisztelete, a hittel teljes és zavaros érzések beidegzése – a társadalmi gépezet eme ösztönösen komplex szabályozóinak helyét előbb absztrakt jelszavak – szabadság, testvériség, majd absztrakciókból és materiális követelményekből felépített symbolumok – állameszme, nemzeti állam, de végül már konkrét gazdasági és politikai javas-

latok foglalják el. Ijesztő mértékben nő és tágul az emberiség önbizalma. Ma már mindenki pontosan tudja és két szóval meg is mondja, hogy mit keli javítani a világon, hogy ezután már tökéletes legyen. De nemcsak beszélni, hanem cselekedni is kész, elfogulatlanul és megilletődés nélkül nyúl hozzá a föld kerekeinek küllőihöz. Úgy látszik, nagyon szimpla dologról van szó és ezért senki sem tűr ellentmondást. Le az előítéletek szásrétű köntösével, mely mozgásában gátolta eddig az emberiséget, félre a műveltsége az erkölcs, a szeretet beidegzésével, mely kerékkötője az elszánt cselekedetnek. Félre a tudománnyal, melynek szkepticizmusa megbénítja a kart és félre az életöszönökkel is, melyek az embert az emberiség elé helyezik. Még csak egy emelet van hátra – a proletárok pedig olyan sokan vannak.

De mintha valami baj volna. Mintha valami megzavarta volna a parancsszavak koncertjét és a zsvajban egyre nehezebb az egyszerű szót is megérteni. Itt békéről beszélnek, de ott háborúságot értenek, itt munkára buzdítanak, de ott jogtalanságra magyarázzák a szót, demokráciát kiáltanak, de diktatúrát értenek, igazságot akarnak, de igazságtalanságot mondanak tovább, felszabadulást üzennek, de elnyomatás lesz az üzenetből. Az emberek, mert legfontosabbnak tartott érdekeikről. Van szó, nem értik meg többé egymást. Vitatkozások zaja tölti meg a levegőt, félreértések zsvajja, fenyegetések és átkozódások keserű lármája, gépfegyverek kattogása:... A torony inogni kezd!

Mi nem esküszünk sem a kapitalisták sem a többségig sem a kisebbségi szocialista partok mellé. Mi nem hiszünk a kapitalista ördög és a proletár angyal meséjében. Lehet, hogy a háború által fellázított tömeg, melyet ma szocialista tanítások kocsijába fogtak, a hivatalos szocialisták dacára is megteremti a proletariátus diktatúráját, de abból nem fog megszületni az ideális szocialista társadalom – de még kevésbé az egyetemes boldogság. Mert semmiféle bölcsesség Vagy erőszak nem fog minket mentesíteni sorsunktól, mely boldogságunkat Babel óta erkölcsi javainktól tette függővé.

Grigorovits: Az orosz szovjet-köztársaság:

A bolsevik rémtettekről egész Európa sokat hallott és olvasott. Szinte az egész napisajtó napról-napra közölt vezércikket és tanulmányt, táviratokat és tudósításokat a vörös gárda, a lett védőrség és a bolsevik kormány kínai zsoldosainak öldökléseiről és kivégzéseiről, rablásairól, orgyilkosságairól és pusztításairól.

Kik a bolsevikiek ezek szerint a leírások szerint?

Néhány száz, legfeljebb néhány ezer becsvágyó és borzalmas fanatikussal, kik ravaszsággal és öngyilkossággal magukhoz ragadták a végtelen orosz birodalom feletti uralmat és ezt az uralmat csak úgy képesek fentartani, hogy egy jól fizetett és minden felelősség alól feloldott szoldateszka segítségével a városi és falusi lakosságot pánik félelemben tartják: és a birodalom minden gazdagságait magukhoz ragadják. Így aztán nem csoda, ha Nagyoroszország összes városai lángokban állanak, ha kolera, pestis és éhhalál pusztítja az embereket, ha a parasztok milliói fellázadnak a bolsevikiek elleni és felfegyverkezve Moszkva és Pétervár ellen vonulnak s ha minden nagyobb városban a bolsevik kormány elleni összekövéseket lepleznek le, midőn a vezető férfiak ellen merényletet követnek el.

Ilyen nagyjában az a kép mely jóformán az egész nem-orosz világban a bolsevikiekről önkéntelenül kialakul. Ez a szívtépő, izgalmas és felháborító kép nap-nap után üldöz minket, nappal csak úgy, mint éjjel. Fejünket törjük, agyunkat gyötörjük, újra és újra kérdezzük: emberileg, lehetséges-e, az újkori világtörténelemben valaha is megtörténte, hogy néhány ezer »bajonett« félelemben és ijedelemben leigázva tartsa, kiszipolyozza és kirabolja az egész, számtalan millió lakosú, nagy birodalmat? És nem csak tegnap és ma, hanem már egy éve, 1917 november óta!?

Kérdezzük magunkban, miért épelen a bolsevikiek azok, kiknek sikerült a »bajonett-et« magukhoz ragadni és maguknál meg is tartani? Miért nem a mérsékeltbb szociálforradalmárok (jobb szárny) és mensevikiek? Mért nem maradt meg a kormány élén a tüzes néptribun, Kerenszki? Vagy m-aga az orosz cárizmus messzeágazó és mélyreható apparátusával: a spic-

likkel, csendőrségnél és rendőrséggel, a bírakkal és a hadsereggel? Mért pártoltak el ép ő tőle a bajonettek? Mért tűnt el minden komolyabb ellenállás nélkül, oly csendes-zajtalanul?

Nyilvánvalólag: adott körülmények: között, a végső bajban, Oroszország részére az egyetlen lehetőség a bolsevizmus volt, Oroszországnak szüksége volt a békére és egyetlen párt sem merte Brest-Litowskért a felelősséget vállalni. Oroszországnak gyökerestől ki kellett irtania autokratizmusát és védekeznie kellett az állandóan új despotizmussal fenyegető ellenforradalom veszélye ellen. Ehhez egy Robespierre nagyon is kevés lett volna, de volt kettő, Lenin és Trozskij, volt számtalan: a bolsevikiek. A bolsevikiek kormánya a kétségbeesés kormánya, mely felülről a nyers erőszak eszközeivel, alulról terrorral uralkodik. Csakis ily eszközökkel átítatott országban tartható fenn az ily uralom egyideig, csak a kétségbeesés országában juthat hatalomhoz. Ne kergessenek egy népet sem a kétségbeesésbe, ez a legjobb gyógyszer a bolsevizmus elkerülésére, mely szilárd, őszinte demokráciában egyáltalán nem található alkalmas talajra. De mért áll az egész világ megértés nélkül szemben a bolsevizmussal, úgy azok, kik alkalmatlan., helyen kívánják *utánozni*, mint azok, kik *ott* is félnék tőle, hot nem is félelmes? És mért áll megértetlenül szemben vele az entente, amely Németországban megteremti, mialatt Oroszországban ki akarja pusztítani?

Hol van ennek a világtörténelmi rejtvénynek a kulcsa?

Ez a kulcs mibennünk található, legbensőbb énkben. Hisz oly örömmel hiszünk a bolseviki rémuralomról szóló ellenőrizhetetlen, érdekelt és tendenciózus táviratok és hírek minden szavának. Hisz oly gyorsan elfelejtjük, hogy a világháború egyetlen napján a hadviselő kormányok sokszorosan több életet és vagyont pusztítottak el, mint amennyit Oroszországba valaha is fel fog áldozni a szovjet-kormány, tartson bár a szovjet-kormányzat évtizedekig, ugyanaz a szovjet-kormány, mely hatalomra jutásának napiján az egész hatalmas orosz birodalom számára proklamálta a békét, mely a brest-litowszki béketárgyalások alatt, de már előbb is szakadatlanul sürgette az entente-ot, hogy a középhatalmakkal együtt tárgyaljanak a békéről és teremtsék meg a világbékét.

Mindezt elfelejtettük.

Miért tesszük ezt?

Mert inkább törődünk bele egy világháborúba, a népek háborújába, semhogy a polgárháborút mint létező ténytet elismerjük és nyíltan a szemébe nézzünk.

Bár sokat olvastunk a francia forradalomról és a párisi kommünről, talán irtunk is róla valamikor valahol. Akkor azonban nem éltünk itten, távol voltunk a puszkagolyótól. És a jelenlegi orosz forradalomhoz viszonyítva a dimenziók is kicsinyek voltak.

De hogy a mi korunkban, az 1918-ik évben, a mi közvetlen szomszédságunkban egy ily hatalmas szocialis-proletar polgárháború tombolhasson, lángolhasson és loboghasson, mindig új meglepetéseket hozva magával, hogy még Londonban, Parisban, Wienben és Berlinben is alakulhassanak munkástanácsok – ezt nem tudjuk megérteni, ezt nem akarjuk meglátni.

Ezért könnyebb és kényelmesebb a »bolsevikiek« rémtettei felett erkölcsileg megbotránkozni, mint az orosz polgárháború világtörténelmi jelentőségét, az orosz forradalom ható-erejét felismerni.

Jelen cikk célja ezzel szemben tisztán a tájékoztatás. Anélkül, hogy állást foglalnék a bolsevikiek ellen, vagy mellett, tisztán csak arra szorítkozom, hogy fényegéről lehető objektív ismertetést adjak és az ítékezést teljesen az olvasóra bízom.

Polányi Károly:

Fizikai és szellemi munka II.

»Csak a fizikai és a szellemi munka megújított táborai egyesülve és együttesen, válthatja meg az emberi társadalmat.«¹

»A kézimunkások és a fejmunkások harca a legesztelenebb és a legbűnösebb testvérharc volna, amelyet a történelem ismer. A vallásháborúk minden borzalma elevenednék fel újra.

»Csak a tiszta igazság menthet meg bennünket és a feltett akarat, hogy a megoldást megtaláljuk.«¹

Ehhez a munkához akarunk mi is hozzá járulni:

¹ Első közlemény. Szabadgondolat január 1. számában.

1.

Az értelmiségi osztálynak, külsőleg és belsőleg egyaránt, végleg szakítania kell a tőkés gazdálkodással. Akik pedig erre egyéni érdekeik vagy lelki szerkezetük miatt nem képesek, azokat tagadja meg az értelmiség és közösítse ki a maga sorából.

Főtételünk, – hogy a szellemi munka anyagilag kevésbé érdekelt a társadalom gazdasági berendezésében, mint a kézi munka, – csak akkor jelöl hivatást a szellemi munka tábora számára és csak akkor képesíti és jogosítja őt a szellemi erők képviselőjére is, ha ez az anyagi érdektelenség ma gyakorlatilag abban nyilvánul meg, hogy nem hagyják magukat sem egyenként, sem tömegükben – a kapitalizmus védelmére felhasználni, hanem szívvel-lélekkel szolidárisan ipari munkástestvéreik harcaival. Ez az első lépés a megújulás felé.

A második lépés az, hogy az anyagi érdekeltség illúzióját nemcsak jobbra, hanem balra is végleg eltolva vagy legyőzve, nem állanak egyszerűen a kézi munkások tábora mögé, ahol a számuk vajmi keveset, a fajsúlyukat plédig csak a számuk jelentheti, – hanem önsúlyukra eszmélve, – ahogy azt a kézi munkásság teszi, – saját hivatásuk társadalmi teljesítését vállalják. A fejmunkások külön szervezkedése kötelesség, – amelyet feladniok nem lehet anélkül, hogy egyben fel ne adnák azt a társadalmi szerepet is, amely az ő munkájuknak a lényege. Aki ma közülük azt tenné, hogy a nivellálódás, a kézi munkához való hasonulás a kötelessége, árulást követne el a legfőbb kötelességén, amelyet meg nem tagadhat anélkül hogy önmagát meg ne tagadná: a szellemi munka felelősségvállaló és hatáskörös lelkületén, azon a világot értelmező meggyőződésén, hogy a valódi munka a szellemi munka, az értékes megerőltetés a belső megerőltetés, hogy a társadalom! automatikus fejlődése, amelyre a kézi munkás hivatkozik, csupán külső látszat, amely mögött a tudatos és szakadatlan tefedés szellemi munkája rejtőzik.

A harmadik lépés: hogy ez, a kapitalizmus rendjében anyagi érdektelen, erkölcsileg azzal érdekellenes, a kézi munkásoktól azonban különálló tömeg, egész értelmi és erkölcsi erejét latba vesse a társadalom gazdasági átalakítása érdeké-

ben. A maga külön erejét, amely az értelem ereje is, amely annak a fölénye a vak erőszak és a süket szenvedély fölött.

Az első lépés a kapitalizmustól emancipálja, a második a kézi munkások mellé állítja, a harmadik pedig a megújódott szellemi munka táborát öntudatos szerepre képesíti a történelem eseményeiben.

Ez a legmagasabb öntudatú tábor a munka jogos ügyét és igazságát az ipari munkássággal együtt győzelemre viheti, anélkül, hogy az emberi társadalom elismert értékeinek elpusztulását szükség képpen kockáztatni kellene.

2.

Más megoldás nincsen.

Mert nincsen más mód megakadályozni, hogy a kézi munkások tömegei mellett a fejmunkások tömegei súlytalan statisztákká ne váljanak és ezzel együtt a bennük felhalmozott és emberi közkinccset tevő tőkéje az értelemnek és az önfegyelemnek súlytalan semmivé ne váljon. A kézi munkások vezérei csak e gyás intellektüellek lehetnek, a fejmunkások tömegei nemi állhatnak mint tömegek, egy olyan mozgalom élén, amelynek az iramait és a lefolyását szükségképpen alnáluk annyival 1. homogénebb, mert uniformisabb 2. könnyebben meggyőzhető, inerte kevesebbre vállalkozó és 3. tömegesebb üzemi munkások szabják meg. Ha pedig nem az élén vannak, akkor sehol sincsenek, mert a munka rendjében élén állók nem lehetnek a politika rendjében a hátul kullogók, anélkül, hogy ezen ellentmondás egymagában az átlagos tömeg alá ne súlyosítsa őket jelentőségben, önbecsülésben egyaránt. Ez az ok, amely miatt a fejmunkások tömegei abba soha bele nem nyugodhatnak, hogy őket az üzemi munkásság mellé állítsák, mert ezzel nem egyenjogúsítást nyernek el, hanem önmagukat abszolúte és relatíve lefokozzák. Ahol pedig anyagi érdekellentét nincsen, ahogy kézi munkás és fejmunkás között nincsen, – ott ezek az ideologikus ellentétek szabják meg kérlelhetetlenül a csoportok egymáshoz való viszonyát. Ezt a tételt első közleményünkben igyekeztünk bizonyítani.

Nincsen továbbá más mód megakadályozni azt, hogy a lenti, – többnyire öntudatlanul maradó, – ellentmondás folytan az üzemi munkásságnak a diktatúrára irányuló akciója le ne gázolja és meg ne semmisítse a kvalifikált szellemi munka

egész táborát. Nem a kétoldali politikai elhelyezkedés kérdése ez, nem is a kölcsönös jó- vagy rosszakaraté, nem szándékoké általában. Az üzemi munkásság hiába tűzné ki szilárd eltökéltséggel végső céljául a szellemi munka felszabadítását: az ő útja, ha egyedül járja azt meg, annak a megsemmisítésén keresztül vezethet csak. Nem akarunk fájdalmas példákra hivatkozni: – ezek a példák ne jelentsenek semmit sem, hiszen ha példák szükségszerűséget jelentenének, honnét merítenők mi magunk az erőt az eszmélődéshez, az újra megfontoláshoz, a tanácshoz, a felhíváshoz? Nem példákra gondolunk tehát, hanem arra, amit első cikkünkben kimutattunk már, hogy a munkájából fakadó világnézet az, ami a kézi és a fejmunkát egymástól elválasztja és hogy ez a belső ellentmondás vezetne ahhoz a képromboláshoz, ami a szellemi munkások megsemmisítése volna, mindenféle jövő társadalom kialakulásának ez a letörülhetetlen bélyege.

Nincsen más út megakadályozni azt, hogy a munkafegyelem rendje, amely tovább is felülről lefelé irányul az, üzemben és amelyet kikényszeríteni legfőbb feladata kell, hogy legyen mindenféle proletárdiktatúrának, ne kerüljön megoldhatatlan ellentétbe a proletariátus politikai fegyelmével, amely a tömegmozgalom természete szerint szükségképpen tovább is csak alulról felfelé mehet és hogy emiatt ne támadjon mindenki akarata ellenére az akcióban egy olyan váratlan, belső összeütközés, amelynek a csatlódása egy második augusztus 4-ike volna az emberi haladás ügye számára.

Nincsen más út megakadályozni végiül azt, hogy a kézi munkás és a szellemi munkás munkaértékelmélete (lásd: első közlemény) ne vezessen vallásháborúra közöttük. A kézi munkás; láttuk, szükségképpen materialista, a szellemi munkás szükségképpen idealista. A kézi munkásság ugyan, velük együtt, a jövő társadalmat idealisztikusán rendezi be, – de indítványai elsősorban a szellemi munkás számára jelentenek áldozatot, magasabb hivatásbeli felfogást, anyagi lemondása: etikai idealizmust. A saját maga számára tovább is minden cselekvésének az indoka, minden felelősségvállalás igazolása, minden történelmi akció végső oka és értelmie: a merő materiális érdek, az anyagi előny marad. Ezen az alapon ébreszti öntudatra, – anyagi öntudatra – ezen az alapon szólítja hivatásra, – érdekbeli hivatásra, – a tömegeket és ezért az anyagi érdekért ve-

zeti őket rohamra, minden elismert közös embeberi érdek feláldozása árán is. Igazat és jót hirdet, amikor az ideális társadalmát hirdeti, – de hivatottság nélkül teszi azt. A szellemi munkás pedig, aki belső kényszerből idealista, soha sem fogja az idealimushoz való külső kényszert egy olyan osztálytól elfogadni, amely elméletét és gyakorlatát egyaránt a saját anyagi érdekére építi fel.

Eszméljenek a kézi munkások vezetői. Még idejekorán van.

Csak a fizikai és a szellemi munka megújítható tábor, együttesen és egyesülve, válthatják meg az emberi társadalmat.

Darvas Simon:

Tömeghisztéria és gyávaság.

(Kis jegyzetek nagy eseményekhez).

Tömeghisztériáról írnak a néphangulatok és érzelmek leggyorsabb diagnosztizálói: a n a p i l a p o k. E tömeghisztéria tünetei: a leglehetősebb híreknek és rémmeséknek villámgyors terjedése, az azoknak való kritikátlan hiteltadás, ezzel kapcsolatosan dermesztő félelem és lappangó szorongási érzetek, továbbá a jelen minden pillanatát megmértelyező sejtelmek és borzongások a legközelebbi jövőtől.

A bajt kísérő tünetekből a sajtó gyorsan, de felületesen diagnosztizál s teljesen tanácstalanul áll e súlyos betegséggel szemben, minthogy nem tudja felfedezni a kórokozót s nem látja a dolgok mélyén fekvő összefüggéseket. Csodálkozik, hogy ez az erős és ellentálló (szervezet: a magyar nép, amely félistenes bátorsággal nézett közel öt évnek halálos veszedelmeivel szembe és viselte hősiességével annak rettentő szenvedéseit, most egyszeribe összeroppan, jelentéktelen csete-patéktól, harmincezer fegyelmezett katona közül kétszázhatvannak hangos, de ártalmatlan tüntetésétől hisztérikus rohamot kap.

A derék magyar sajtó, – amelynek keserves önvallomásaiból most utólag derül ki, – hogy míg bámulatos hősiességgel s a kezdő középkor aszkétáira és flagellánsára em-

lékeztető önmegtágadással, sőt önkínzással győzte le magában a háború alatt forró pacifista hitvallása amely azonban most az elnyomott energiák örök törvénye szerint elementáris erővel tört ki belőle, különös véletlen folytán olyan időben, amikor ez a pacifizmus – üzletnek sem rossz, ez a magyar sajtó tehát a rokon lelkek talákozása folytán félistenesen bátornak és hősnak látja a háború magyar népét. Nem kétséges, hogy; saját magához hasonló hősnak, mert a harci dicsőségben tobzódó magyaroknak is a csaták és öldöklések elültén, felsírt a lelke mélyén szunnyadó gyengédsége, az ellenségben is embert látó szentimentalizmusa, amit azonban reggelre ismét hősiesen legyőzött magában, hogy egy napi »contre coeur« bravúrkodás után elég oka legyen az estéli továbbsírdogáláshoz.

Az önmegtágadásban hős, fémjelzetten pacifista magyar sajtó ezt a magyar népet érzi lélekben egynek¹ magával és tömeghisztéria közben »régi dicsőségek« múltán kesereg.

A háborúban tanúsított bátorságunk és a jellemében észlelhető félelmünk egyugyanazon idegbeli folyamatból: gyáva-ságunkból fakadt. Örömmel láttuk a háborút, mert azt hittük, hogy ezernyi nagyon súlyos és egészen kicsiny problémáinkat amelyekkel energiánlanságunk folytán nem mertünk szembenézni: fegyverrel és vérrel meg fogja oldani. S itt nem gondolok mindjárt a népek enjogúságának, a szabadkereskedelmi irányzat győzemenek vagy a tengerek szabadságának nagyon keveseket gyötrő gondolataira, hanem azokra a számtalan más lelki indító motívumokra, amelyek az egyes egyének elhatározását befolyásolni szokták.

Sok és kíméletlen őszinteség kellene hozzá, hogy bevalljuk egymásnak, hogy mily sokan tartoztunk és talán tartozunk ma is abba a lelkileg elhelyezkedni nem tudó »Reserve-Armee«-ba, akik valami drasztikusan erős változástól, világokat rengető átalakulásoktól Vártuk életünk megváltozásának azt a csodaszerét, amelyet pedig kinek-kinek egy közepesen dotált állás, jól berendezett szoba, tárcáinknak helyet adó lap, vagy egy simiulékony megértő nő jelentett mindössze.

Nem voltunk bizony hősök mi itthonmaradottak, de nem! voltak hősök azok sem, akik, amikor választani kellett az esetleges életveszedelem között amelyet a parancs teljesítése

jelentett, vagy a biztos halál között, amit a parancs megtagadása Hozott volna magával, az előbbiit választották. Vagy hős volt-e a melankóliára hajló magyar népnek az a gyermeke, aki apró szerelmi féltésből, vagy mellőzésből oly egykettőre végezni tud önmagával, amikor arra került a sor, hogy ember maradjon, akit esetleg megölnek, vagy vadállat legyen, aki bizton öl – akkor az utóbbi mellett döntött. Ha azt hősiességnek tekintjük s következtetések akarunk lenni, akkor igenis Hős ma az a pesti járókelő is, aki idegesen felfüvel a legkisebb zajra is és két részeg katona dühöngő közeledése elől is már a kapumélyedésekbe menekül.

Tömeghisztériát diagnosztizál a magyar sajtó, de a beteg életére komoly veszedelmet jelenthet az, hogy a bajt csak öt év múltán állapították meg rajta. Mért a tömeghisztéria, vagy inkább tömegőrület – 1914 augusztusában ütött ki és hatalmasodott el rajtunk, mindannyiunkon.

Ha a magyar sajtó felületességével vizsgáljuk a jelenlegi magyar közéletet, akkor szinte hinnünk kell a magyar faj életre- és örökkévalóságában. Történettanulmányaink folyamán megtudhattuk, hogy letűnt nagy és erős népeknek vesztét az okozta, Hogy az emberek az utolsó órákban sem tudták egymást megérteni, nem tudnak egyet akarni. Róma tobzódott a mámorban és csömörlött minden közügytől, a l e n g y e l u r a k pártoskodtak és viszálykodtak, a cseh arisztokraták az elnyomó udvar fényéért és kegyéért szívesen dobták oda országuk függetlenségét.

Mennyivel vigasztalóbb és bizakodásra jogosítóbb a magyar közélet. A bukás rémének közeledte ős élet-erőnkéből kirobbantotta a megmentő elixírt: a homogenizálódást. Ez nem Róma s nem Lengyelország, az utolsó órában itt nincsenek ellenvélemények és önző pártoskodások. A döntő pillanatban itt mindenki egy véleményre és egy akaratra jutott: itt mindenki elsősorban élni akar. Csodálatosan szép és lélekemelő egyetértésben találkozunk e ponton. Hova lettek innét a háborús uszítók, kapitalista kizsákmányolók; nemzetiséget elnyomók, szolgabírákkal és deressel közigazgatók, csendőrrel terrorizálók, szocialistákat toloncoló hangosaknak sáskaseregei. Ma itt mindenki pacifista, nemzetiségeket egyenjogúsító, kantonrendszert imádó, internacionalista, túlzó szo-

dallista, fődeálista s ha kell – holnapra kommunista. Kipusztíthatatlanul életerős faj vagyunk, akik a békességes időkben játékos kedvvel cicáztunk egymással, de komoly, sorsdöntő órákban olyan egyek vagyunk, annyira ugyanazt akarjuk, hogy csak nézni is –; szédület

Ha az embervilágban nem is, de az állatok társadalmában elég példát találunk erre a gyors hasonulásba: a mimikri. Az üldözött kis állat, ha menteni akarja életét, ugyanígy cselekszik. Felveszi a környezet színét, igyekezik miben sem különbözni az őt környékező dolgoktól s legtöbbször így meg is menekül.

Csak egyet nem szabad elfelejtenünk! A mimikrivel való védekezés nem az erős állatoknak, hanem a gyenge, gyáva kis férgeknek védekező eszköze. Az oroszlán ellenfelével szembeszáll, a tigris, ha kell, elvérzik!, – de az állatkirályok nem alkuszak, nem alkalmazkodnak és nemi hasonulnak. A természetben nincsenek ugrások s nem csalódhatunk, ha azt hisszük, hogy a magyar tigrisek már a háborúban is – k a m é l e o n o k voltak.

Ha jól emlékszem, Schopenhauer mondja egyhelyütt, hogy minden kornak az emberi haladásra való hatása egyenes arányban áll mártírtermelő képességével. Ha ezt az igazságot vezérfonalul fogadjuk el további szemlélődésünkhöz, akkor sokkal tisztább képlet nyerünk azokról a nagy; átalakulásokról, amelyek szemünk előtt játszódnak le.

Mi magyarok a háború alatt termeltünk hősöket, de nem termeltünk mártírokat. Csak egy dologra emlékeztek. Hány ezren és tízezen keltünk itt fel reggel és feküdtünk le esténként a militarista és imperialista reakció dühöngésének hosszú hónapjain keresztül azzal, hogy: »mégsem járja az, hogy ez a Tisza István még mindig él, hogy nem akad egy ember sem, aki végezzen vele.« Mellékes, hogy mit használt volna ennek az egy embernek halak, de a tény az, hogy hónapokon keresztül megkeserítette életünket az ő élete, ökölbe tett kezekkel járkáltunk az utcán s szende kis leányok zsúrjának is ez volt a témája.

Közben pusztultunk és véreztünk rémségesen a különböző frontokon, de ö n t u d a t o s b á t o r s á g g a l senki sem tudott közünk meghalni. Sokáig elemesem magamban a töpren-

gésnek ezt a lelki állapotát, de csak anyyim jutottam, hogy itt mindenki egy kicsit többre hivatottnak, vezérnek érzi magát, akinek tartogatnia keli erejét és képességeit elkövetkező (mindig a jövő időben!) nagy eseményekre. Olyan nagy és erős pacifista embersereg voltunk, amelyben nem Voltak közkatonák. S csak mikor Adler Frigyes elvégezte a maga dolgát, akkor sápadtunk el befelé és szégyenkeztünk kifelé, de most már épen nem lehattunk mártírok – mert utáznók nem akartunk lenni.

S nem Schopenhauernek ad-e igazat a nagyszerű perspektívák elé néző C s e h o r s z á g n a k k i a l a k u l á s a, azé a Csehországé, amely talán a l e g t ö b b m á r t í r t t e r n i e l t e k i a h á b o r ú f o l y a m á n. S közbe mi még mindig mimikri-poétikát folytatunk, amely pedig csak addig lehet eredményes:, amíg az ellenfélnek nincs olyan biztos szeme, vagy tapasztalata, hogy az életért remegő testet fel tudja ismerni a körülvevő dudvától és gatzól.

Hisztériás félelemben való gubbaszkodás, a mindenhez való alkalmazkodás helyett az igazi bátorságnak és a bátor szinvallás na k ideje következett el. Ha erre képtelenek vagyunk, úgy nem segíthet rajtunk az a passzivitás, amellyel lapjaink hasábjaiakon megfenyegetik az egész világot s nem segíthet iaz a »ha van is te n«, amelyet most annyiszor tan is águí h ivnak igazuk mellett. Most emberekre, erőre és c s e l e k v é s r e lenne szükség.

De semmi nyoma sincs annak, hogy erre az útra akarnánk lépni. Minden jel arra vall, hogy ismét elkövetkeznek a régi jóka imóros idők, a búsongó magyar bölénybikák kora, a ládafiákból előkerülnek a zsinóros attilák és a levegőben zsongani fognak kesergő népdalok melódiái, fellendül a cigányzenés ipar s a borba felejtkező bús magyarok azzal a szívettepő fájdalommassággal fogják a Bánát nagyszerű búzatermő földjének, Erdély pompás, kincses banyáinak, a Tátra illatos, fenyves erdőinek elvesztését siratni, mint amilyen lélekbe markoló fájdalom és szívethasogató kesergés csendült fel síró szavaikban, valahányszor siratták piros bársony keszkenőjüket, amelyet elvesztettek az ormódi temetőben való jártukba.

P O L I T I K A

Sisa Miklós: A munkástanács határozata.

A munkástanács nem döntött a szociálista politika mellett, mert nem határozta el hogy tiszta szocialista kormány vegye át az uralmat Magyarország felett és nem döntött a demokrata politika mellett sem, miért nem azt határozta, hogy az uralmat csak *a nép* meghódítása után vállalja el.

Elvileg nem tisztázott semmit

Amily lehetetlennek érezte mint szocialista, hogy a megszerzett pozíciót otthagyja, éppen annyim idegenkedett, mint demokrata attól, hogy politikáját az erőszak eszközeivel építse.

Kétségtelen, hogy egy tiszta szocialista kormány vagy bolsevik programot hoz, vagy ugyanúgy ki van téve a polgárháború veszélyének, mint egy, szocialista ellenőrzés alatt álló polgári kormány.

A munkástanács nem határozta el; hogy a bolsevikieket letöri és nem határozta el; hogy; a bolsevikiek programját átveszi. Énélkül kormányt vállalni a kormányválság állandósulását jelenti.

A munkástanács nem határozta el, hogy szakít a demokráciával de nem állapította meg azt sem, hogy a demokrácia éppen annyira lényege a proletár felszabadulásának, mint a kollektív termelés és a *d i k t a t u r a* soha sem a *l k a l m a s e s z k ö z* arra, hogy *ö n m a g á t* megszüntesse – ennek elmulasztása pedig a szocialista mozgalom válságának állandósulását jelenti.

Az a körülmény, hogy Garami a közhangulat nyomása alatt kénytelen volt javaslatát visszavonni, azt jelenti hogy ez az antiboiseviki társaság inkább Hajlandó proletárdiktatúrás vagy kispolgári demokráciás politikát csinálni, semmint hogy vállalja a proletár-demokrácia fáradságos munkáját, mely a proletártömegek szocialistává tételében áll.

Az viszont, hogy végeredményben Garbai indítványát el nem fogadta, azt jelenti, hogy nem volt biztos abban, hogy a tömegek feletti uralom a párt kezében van-e még.

Kunfi javaslatániaik elfogadása a döntés előtt való kitérés, amely: döntés előtt sem a német, sem az orosz párt ki nem tért, hisz az elvi döntés nem prejudikál a taktikának.

De dönteni kellett a bolsevizmusról.

A magyar szociáldemokrata párt sohasem lesz képes a döntésre, sohasem lesz képes arra, hogy akár bolseviki, akár tiszta szociáldemokrata politikát csináljon.

Ennek pedig a legmélyebb oka az, hogy a szociáldemokrata párt sohasem tekintette a demokráciát másnak, mint exportereknek, a párt belülről mindig a diktatúra morálján állott, nem az volt a fontos neki, hogy a proletariátussal a proletariátusért csinálódjék a politika, ami fáradságos és nehéz, hanem megelégedett a párt azzal, hogy akár a piroletariátuss nélkül csinálja a politikáját a proletariátusért. Beterrorizálta a tömegeket a pártjába, de nem gondoskodott arról, hogy a kényszerszolidaritásból szociális érzés legyen. A tömegek szenvedélyére utazott és elmulasztotta, hogy az érzés-szocializmust értetem-szocializmusá nevelje. Most sértődötten veszi tudomásul, hogy a kommunisták ugyanígy csinálják. Jelszó? politikát csinált, minden erejét az általános választójog kivívására fordította, de 1918 januárjában megakadályozta, hogy a vezetőseget ellenőrző munkásparlament összeüljön.

Csak így érthető meg az, hogy a munkástanácsban és a pártválasztmányban levő bolseviek csekély szántából semmi következtetés sem vonható a kommunista párt erejére.

Csak így érthető az, hogy a proletárdiktatúra vagy demokrácia vitája nem elvi, de reálpolitikai vita volt. Innen van az, hogy a párdiktatúrát partfegyelemnek hívják, a proletárdiktatúrában pedig nélkülözik a demokráciát.

A váltságnak csak két megoldása van.

Vagy álljon a párt a bolsevizmus élére, hogy a kisajátítás minél zavartalanabban és egységesen történjék, vagy csináljon demokráciát először odahaza, mert a proletariátus felszabadítása csak a proletariátus és sohasem a vezérek műve lehet.

KONSTRUKTÍV SZOCIALIZMUS

Kelen József: Kommunizált termelés.

A feudalizmuson diadalmaskodó ifjú kapitalizmus nagy lendülete az addig lekötött friss energiákból táplálkozott, mire megvénült: konokan, csökönyösen ült tovább a kizsákmányolt világ nyakán. Már akkor túlhaladta fénykorát, mikor a termelésre termékenyítően ható szabad verseny elvét feladta. Attól kezdve, mint vén zsarnoknak, csak a militarizmus szuronyainak hegyén nyugodott hatalma. A mind gyakrabban ismétlődő ipari és pénzügyi válságok, a tömegnyomor, a munkanélküliek százezrei, a kivándorlók, az alkoholizmus, a népbetegségek mind azt mutatták, hogy a kapitalizmus nem ura többé a helyzetnek. Mikor azután a militarizmus által felidézett világháború következtében összeomlott maga a militarizmus, magával rántotta szülőanyját: az egész kapitalista gazdasági »rendet«. Elősegítette ezt az összeomlást a háború még annyiban is, hogy a kapitalista termelésbe egy »artfremd« elemet hozott bele: hadiérdek címén az állítólagos közérdeket és ezáltal létalapjában támadta meg a kapitalizmust, mert idegen szempontokat akart érvényesíteni és ezzel egy; olyan precedenst teremtett a közérdek diktálta termelési mód lehetősége felé, melyet nem: igen lehet elfelejteni. És most, amikor a pusztítások helyreállítása céljából fokozott termelésre volna szükség, mindenki előtt nyilvánvalóvá lett az egész kapitalizmus csődje, valamint az a járható út is, *amelyet* »hadiérdekből« mutattak meg nekünk a sajátmaguk sírásói.

Amíg magánérdek irányítja a termelést, mely a közérdekkeli igen gyakran ellentétes, addig a termelés a közérdek által megkívánt szempontok teljes figyelembevétel nélkül történik. Termelés szempontjából két legfőbb követelménye van a közérdeknek: legnagyobb ökonómia és legnagyobb produktivitás. Közérdek, hogy minél kevesebb fölösleges munkaerő, energia, és anyag fogyasztassék és minél több munkatermek készüljön. A magánérdek főkövetelményei evvel szemben: legnagyobb rentabilitás és legkisebb rizikó, vagyis hogy a befektetett tőke miinél nagyobb hozadékot hozzon és

hogy a meglevő, főképen az újonnan befektetendő tőke és hozadéka minél) kevesebb kockázatnak tegyen kitéve.

Ez a két szempont: a közérdeké és magánérdeké még normálisaknak nevezett viszonyok között sem fődik egymást. Nem kartellált és nem monopólium-jellegű termelésnél a rentabilitás összefügg az ökonómiával és; a produktivitással. A rizikó kérdése ezekkel ellenkező szempontot érvényesít; amennyiben abban az irányban hat, hogy a régi, »bevált« termelési módszert ne cseréljék fel újabb, jobb, ökonomikusabb vagy produktívebb módszerrel! Kartellált és monopólium-jellegű termelésnél az ökonómia és produktivitas szempontja már semmiféle relációban nincs a rentabilitással, mert a nem-ökonómikus termelés költségtöbblete gyakran áthárítható a fogyasztókra, nagyobb rentabilitás pedig sok esetben épen csökkentett produkcióval érhető el. (Amerikai acéltröszt, rajna-west-fáliai szénszindikátus.)

A jelenleg meg nem állapodott viszonyok között pedig a rizikó kérdése játsza a domináló szerepet, annyira, hogy nemcsak; a produktivitas és ökonómia, hanem még a rentabilitás kérdése is teljesen háttérbe szorul. A termelő ugyanis nemcsak új berendezések létesítésétől, nemcsak a legszükségesebb javítási munkálatok elvégzetetésétől tartózkodik, hanem legszívesebben egész üzemét szünetelteti, hogy még a folyó kiadások rizikóját se viselje, melynek ellenértékét a gyártott cikkek értékesítési lehetőségében nem látja biztosítottnak. Inkább lemond egész befektetésének rentabilitásáról is, semhogy újabb kiadások rizikójának tegye ki magát.

Szükség van tehát, különösen ma, olyan termelési formára, amelyben csakis a közérdek említett szempontjai érvényesülnek és ez a mai kapitalista termelés keretében, – mint: elvileg evvel teljesen ellentétes – meg nem valósítható.

A közérdek szempontjain felépülő termelési rend külső formái könnyen vázolhatók:

A termelés irányításának ki kell kerülni nemcsak a magánérdek uralma, hanem általában minden önkény uralma alól. Nem közömbös a társadalomra, hogy mit és mennyit termelnek, de az sem, hogy hol és hogyan termelik, Számadataik, gyártási engedélyek, vámok nem tehetnek akadályai

annak, hogy viallami oly módon és ott állíttassék elő, ahogy és ahol abból a közre nézve a legnagyobb eredmény származik. Elért műszaki tudományos és organizatorikus eredményeknek az egész megfelelő termelési ágban korlátlanul érvényesülniök kell. Egyesek kezében levő anyagok és gépek nem vonhatók el a termeléstől spekulációs, célokból. Nem engedhető meg, hogy energiák pazaroltassanak, hogy rossz berendezésű gyárak dolgozzanak, mialatt jó berendezésűek nincsenek teljes üzemben; sem az, hogy mechanikus vagy emberi munkaerők nem megfelelő módon használtassanak ki.. Nincs szükség a verseny következtében kialakult nagyszámú, azonos rendeltetésű és egymástól lényegében nem különböző termék előállítására. Racionalizálni, normalizálni, az egész termelést irányítani kell la tényleges szükséglet szerint.

A munkának ez a része műszaki és adminisztratív-statisztikai kérdés: központi irányítása őstermelő és iparüzemek termelésének az ökonómia, produktivitás és a konzum¹ szent* pontjából.

Ä konzum: a tényleges szükséglet fontossági sorrendben képezze alapját az egész termelésnek, nem; úgy, mint a kapitalista termelésnél: csak közvetett, spekuláció és konkurrenca által erősen befolyásolt úton. A termelés eredményének ai fogyasztóhoz jutása, mely út a kapitalista termelési rendben igen komplikált, ahol a spekulációnak, a konkurrenciának¹ és az erők nem-ökonomikus kihasználásának még nagyobb a szerepe, mint a termelésnél – a kommunizált termelésnél, rendkívül egyszerű. A sémája régóta közkeletű: társadalmi elosztószervek, melyek az ismert termelés és ismert szükséglet között lehetőleg ökonomikusan és igazságosan közvetítenek. így záródik a kör a szükségletből kiindulva, a termelésen és elosztáson keresztül a fogyasztóhoz, a legracionálisabb módon, a legnagyobb eredménnyel, tehát a közre nézve leghasznosabban, minden magánérdek kizárásával

Hogy pedig ezek a kétségtelenül nem új dolgok megíródtak, annak oka az, hogy mindez már nem teória, nem utópia, hanem reális program.

Pártos Zoltán:

Az egészségügy szocializálása.

Az egészségügy államosításának kérdését már annyiféle formában diszkreditálták, hogy már eleve helyénvalónak tartom annak a kijelentését, hogy itt most nem, arra a játék-államosításra gondolok, amely már néhány évtizede kísért, hanem komoly és minden vonalon keresztülvitt, minden részletre kiterjedő államosításra, melynek egyetlen jelszava: **i n g y e n orvos és i n g y e n g y ó g y s z e r** az egész vonalon.

Az orvosi foglalkozást legelsősorban is meg kell fosztani szabad foglalkozási jellegétől. Meg; kell szüntetni a magánbeteg fogalmát, mert minden ember munkájára egyformán szüksége van az államnak, tehát minden embernek egyformán hozzáférhetővé kell tenni munkaerejének alapját alkotó egészségét. Meg kell szüntetni a magánorvoslást és ezzel keresztülvinni minden vonalon az általános népbiztosítást.

Mondja ki az állam, hogy minden orvosi, mihelyt elhagyta az egyetemet: államhivatalnok, akár tetszik ez néki, akár nem. Államhivatalnok, aki felett egyedül a köztársaság rendelkezik. Mert, ha el lehetett rekvirálni közcélra a paraszttól a termését azért, hogy mindenki jólakhassék, el kell rekvirálhatni az egészségtermelőtől az ő egészségtermelő tudományát azért, hogy mindenki egyformán férhessen hozzá a köz, az állam érdekében és meg kell kötni a köz céljaira.

Az így államhivatalnokká lett orvost az állam odadobja, ahova akarja, ahol reá és tudására a legnagyobb szükség van: . & vidékre, kórházba, ahonnan csakis megfelelő idő elteltével, megfelelő szolgálati pragmatika alapján jöhet mind közelebb és, közelebb a fővároshoz előléptetés gyanánt. (Ha nem akar jönni, természetesen maradhat) Az előbbrejutást csakis fegyelmi ügyek hátráltathatják, de nem segítheti elő a protekció és az atyafiság.

Azt jelenti ez, hogy, minden orvos, mint körorvos, vagy mint községi orvos legyen köteles megkezdeni a pályáját és

csak bizonyos szolgálati idő elteltével lehessen járásorvos, illetőleg megyei tisztiorvos, főorvos stb.; a kórházakban pedig először segédorvos, alorvos és csak ezután lehessen főorvos, vagy osztályvezető vagy egyetemi, tanár. Az egyik osztályból a másikba való átmeneteket esetről-esetre vizsgálóhoz lehet kötni, ami által biztosabbá válik a színvonalon maradás.

A magánorvoslás megszűnésével meg kell szűnnie a betegek fizetési kötelezettségének is, ami azt jelenti, hogy az orvos teljesen ingyen áll mindenki rendelkezésére, teljesen egyforma mértékkel mért tudománnyal és lelkiismeretességgel, vagy nemfizetőképességével.

Ép; így; természetesen teljesen ingyen kell kapnia minden embernek a betegsége gyógyítására szükségelt gyógyszereket és gyógyászati segédeszközöket is.

Az állam az ehhez szükséges pénzbeli fedezetet igen könnyen megszerezheti a becsületesen és erősen progresszív megfizetett adók útján, vagy egyéb úton, melynek megtalálása; a pénzügyi szakemberek dolga. (És itt ismét meg kell állapítanom, hogy az egészségügynek a mai államban való szocializálásáról és nem a marxi államban való rendjéről beszélek.)

Ezzel a teljes államosítással elérhető eredmények minden kétséget kizárólag állapíthatók meg.

Maga az a tény, hogy az orvos nem fogad el pénzt, a betegek oly tömegét fogja orvoshoz vinni, amely azelőtt, soha orvoshoz nem fordult, az orvos megszűnik pénzkereső ember képében állani a reászorulók előtt, nőni fog a bizalom az orvosi rend iránt, amely az ország egészségügyére teljesen pontosan megállapíthatólag jótékony hatású lesz. De nemcsak a betegek fogják felkeresni az ingyen dolgozó orvost, de el fogjuk érni, hogy akkor fognak az emberek orvoshoz fordulni, amikor még egészségesek, eszi tanácsot fognak tőle kérni, hogyan óvhatják meg magukat a megbetegedések elől úgy, hogy az orvos csakugyan preventív hivatásainak élhet: majd, amely körülménynek főleg a venereák, a tuberkulózis,

és még inkább a csecsemőhalandóság: elleni küzdelemben való döntő fontosságát senki sem fogja kétségbevonhatni.

Meg fogja szüntetni ez az államosítás a mai helytelen helyzetet, amikor ugyanazon orvos gyógyító, fizetett házi orvos és ellenőrző hatósági orvos is egy személyben, ami az etikai erő oly nagy mértékét tételezi fel erről a társadalmi osztályról, amely etikai erőmennyiséget egyetlen más társadalmi osztálytól sem tételezte fel soha a burzsoá-állam és erről az osztályról is csak azért, mert nem volt fontos számára az emberek nagy tömegének egészségügye.

Meg fogja szüntetni az orvosi proletariátust, mert minden orvos egyformán fizetődik és legfeljebb három fizetési kategóriába sorozódik az előlépések rendje szerint A fizetésnek természetesen arányban kell állnia az orvos végzett munkájának fontosságával és arányban kell állnia az orvosi magángyakorlat megszűntével beállott véstessléggel. Azt hiszem, hogy ez a fizetés ma 25.000-30.000 koronán kell, hogy; kezdődjék, a második fizetési osztály 40.000, a harmadik fizetési osztály 50.000 korona fizetést kell, hogy kapjon.

Fölöslegessé fogja tenni a pénztári orvosi állásokat. A pénztári orvos ma úgylis tiszta sarlatán-munkát végez, oly tömegmunkát ad, melynek semmiféle értéke nincs. Csodálatos volt idáig is, hogy éppen az a társadalmi réteg, amely, ha meg akart élni, a legjobb és legtökéletesebb munkát volt fénytelen produkálni, egészségügyi tekintetben tűrte leggonoszabb kifosztottságát és tűrte, hogy orvosai a legfelületesebb, sokszor a lelelkiismeretlenebb munkával gondoskodjanak testi és: szellemi egészségéről. A kerületi pénztárakból felszabaduló pénz is könnyíteni fogja az állam új és és tagadhatatlanul igen nagy megterhelését.

Szabad utat nyit meg ez a rendszer a tehetség érvényesülésének, a munka abszolút értékelésének és örökre száműzni fogja az orvosok kizsákmányolását és a mai egyetemi és általános herbertrendszert.

Meg fogja hozni a népbetegségek ellen való eredményes küzdelem lehetőségét és; ha ez így van, aminthogy így van: már magáért, ezért minden áldozat meghozásával meg kellene teremteni.

Meg fogja oldani a csecsemőhalandóság eddig minden eszköz felhasználása és 6000 magyar, orvos munkája mellett is megoldatlanul maradt kérdését, fokozni fogja közvetve az ország embertermelését és meg fogja hozni egy igaz szocialista jövő alapját.

Meg fogja szüntetni az orvosok túlterhelését, lehetővé teszi az orvos számára is a 8 órai munkaidőt Nem állhat már elő az a helyzet, melyet egyrészt az orvosok között dúló konkurencia, másrészt a betegek szimpátiája idézett elő. Mert pontosan körülhatárolható, melyik orvosnak hol, mely számú embert kell orvosilag ellátnia. Egy falut, két falut, egy utcát, kettőt, mindegy. És ha a beteg nem elégszik meg orvosa tudásával vagy mágia az orvos akad meg tudásában, az orvos útján hívhatja a konziliáriust, akinek szintén megvan a maga köre, amelynek rendelkezésére áll. Sőt, az emberek és az ország egészségügyének abszolút biztosítására a hármas tagozású konziliáriusi rendszert is elfogadhatónak tartom a három fizetési kategóriának megfelelőleg.

Ennek a rendszernek keretén belül felállítandók az orvosi kamarád, melyeknek megadandó minden döntési jog az orvosok felett, minden ítélezési jog, mely kiveendő eszerint a .rendes polgári bírászkodás kezeiből.

E rendszerrel biztosítva látom az orvosok elproletáriásodásának meggátlását, színvonalonmaradását, előbbre jutását (és nem kell majd körorvosként; letörve ambíciójában és tehetségében hálnia meg annak, aki nagyobbra hivatott), ezzel a rendszerrel megoldottnak látom a magyar közegészségügy abszolút rendezésének lehetőségét, amely maradék nélkül csinál meg mindent, amit eleddig hasztalan igyekezett megcsinálni az állam, ha ugyan egyáltalán akarta megcsinálni azt, amit lakos-sága érdekében megcsinándónak hirdetett.

Ha mindehhez még az orvosképzés új állapotokra való fektetését, a kötelező és komoly továbbképzést is hozzáveszem: és hozzáveszem a diploma elnyerése után esetleg magukat továbbképezni akarók e tekintetben megadott szabadkezeit: azt hiszem, nagy vonalakban megadtam a magyar egészségügy; és orvoskérdés rendezésének útját.

Szerkesztői hírek.

Lapunk mai számával a szerkesztésben nevezetes változás történt. Dr. Rudas Zoltán a lap eddigi szerkesztője megváltik állásától és ezentúl csak mint munkatárs fog közreműködni a Szabadgondolat-ban. A szerkesztőség őszinte sajnálattal válik meg Rudas Zoltántól, akit sokféle elfoglaltsága szólít el ebből a munkakörből. Annál nagyobb sajnálattal, mivelhogy Rudas a legnehezebb időben vállalta azt a kockázatos feladatot, amelyet a Szabadgondolat szerkesztése akkoriban jelentett és e nehéz viszonyok között szívós, kemény munkával emelte lapunkat arra a színvonalára az erkölcsi és eszmei szabadságnak, amely azt hivatottá teszi arra, hogy a magyar forradalom tribünje legyen. Helyét a szerkesztésben dr. Sisa Miklós foglalja el.

Olvasóinkhoz! A SZABADGONDOLAT 1919. Január 1-től

kezdve havonta kétszer jelenik meg, hogy az eseményekkel közvetlenebb kapcsolatot tarthasson fenn. Munkánk, azonban csak úgy lehetséges, ha olvasóink támogatnak és minden: előfizetők legalább még egy előfizetőt szerez..

Lapunk előfizetési ára 1919. január 1-től egész évre 30 K., fél évre 15 K. Diákoknak és munkásoknak fél évre 12 K. Egyes szám ára 1.60. K, Egyben kérjük előfizetőinket, kik alacsonyabb előfizetési árt fizettek, hogy a különbözetet küldjék be, mert az emelkedő előállítási árak következtében jelenleg minden előfizetőkre ráfizetünk.

A SZERKESZTŐSÉG.

Minden cikkért szerzője felelős.

Felelős szerkesztő és kiadó: Polányi Károly

Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Váci-körút 33.

Kiadóhivatali órák: minden hétköznap d. u. 5-8. Szerkesztőségi órák: csütörtök este 6-ig